

Týmy duševního zdraví při střediscích výchovné péče (SVP)



**SO
FA**

Spolufinancováno
Evropskou unií

**Inovativní podpora dětského duševního zdraví
v přirozeném prostředí školy a rodiny**



Kontakt: Lenka Hečková,
lenka.heckova@so-fa.cz,
www.societyforall.cz/tdz

Aktuální situace →

- 40% dětí vykazuje symptomy deprese, 30% dětí vykazuje symptomy úzkosti. (NÚDZ, 2024)
- ČR je v Evropě 2. nejhorší v dětském wellbeingu. (ESPAD, 2024)
- U dětí roste výskyt sebepoškozování, sebevražd, násilí, šikany, kriminality a předčasných odchodů ze vzdělávání.
- Systém reaguje pozdě, chybí včasná a dostupná pomoc, obtíže eskalují.

Příčiny problému →

- Vysoký výskyt negativních zkušeností způsobujících trauma v dětství.
- Nedostatek odborných kapacit a koordinace mezi školami, rodiči a službami.
- Absence systematické prevence duševních obtíží ve školách.
- Nedostatečná podpora rodin v náročných životních situacích.
- Chybí jednotná metodika a státní podpora dětského duševního zdraví.

Důsledek →

Děti a rodiny „propadají systémem“, školy, služby a OSPODy jsou přetíženy, náklady na řešení náročných situací rodin rostou.

Řešení →

Multidisciplinární týmy duševního zdraví (TDZ) – dostupná, nízkoprahová, koordinovaná, mezioborová pomoc

TDZ jsou mobilní, nízkoprahové a multidisciplinární týmy složené z psychologa, speciálního pedagoga a sociálního pracovníka. Působí ve školách i v dalších přirozených prostředích dítěte – v rodině a komunitě. Spojují přímou podporu s posilováním kompetencí pedagogů a rodičů v podpoře duševního zdraví dětí a mladých lidí.

TDZ poskytují →

- Podporu při včasné identifikaci a řešení náročného chování, duševních potíží, sebepoškozování, šikany, vyloučení z kolektivu aj.
- Podpora v krizových situacích a systematická prevence rozvoje psychických potíží ve škole i rodině.
- Vzdělávání, osvětu a destigmatizaci podpory duševního zdraví.

Práce TDZ v praxi →

1. **První kontakt:** Po oslovení (škola/rodič/dítě) TDZ realizují první kontakt a domluví termín setkání.
2. **První setkání:** TDZ vyhodnotí, co je potřeba udělat. Zároveň určí krizové kontakty a postupy, případně podepíše s klientem smlouvu o spolupráci.
3. **Case manager/ka:** TDZ určí kontaktní osobu pro dítě i školu, která koordinuje plán podpory.
4. **Mapování potřeb:** Prostřednictvím rozhovorů TDZ mapují situaci dítěte, rodiny i třídy. Následně tvoří osobní plán podpory a stanoví konkrétní a měřitelné cíle. Ať je poznat, že se věci hýbou.
5. **Případové setkání:** Je-li vhodné TDZ svolají zástupce rodiny, školy a služeb k jednomu stolu, kde si vyjasní role a vytvoří srozumitelný plán další podpory dítěte.
6. **Intervence v praxi:** Podle potřeby TDZ pracují s dítětem, třídou i rodiči. Přizývají další odborníky, služby nebo krizovou pomoc, pokud je to potřeba.
7. **Monitoring & uzavření:** TDZ Pravidelně vyhodnocují změny a upravují plán podpory. Po naplnění cílů spolupráci bezpečně ukončí nebo předají dítě do další péče.

Pilotní ověření: TDZ působí již pátým rokem v ORP Kutná Hora. Model se osvědčil jako efektivní, dostupná a udržitelná forma podpory dětí, rodičů i pedagogů.

Rozšíření po celé ČR: MŠMT vyhlásilo výzvu, která podpoří vznik a provoz 30 týmů duševního zdraví při střediscích výchovné péče (TDZ při SVP). Zároveň spolu se SOFA a NPI realizuje doprovodný projekt zaměřený na metodickou podporu nově vzniklých týmů, sjednocení přístupů a standardů činnosti týmů, evaluaci dopadů a přípravu legislativního ukotvení a systémového financování do budoucna.

Přínosy a dopady →

Pro děti a rodiny

- Dostupná podpora dětského duševního zdraví ve škole.
- Včasná a dostupná pomoc – méně krizí, hospitalizací, odebrání do péče státu.
- Posílení odolnosti a bezpečného rodinného a školního prostředí.
- Zdravější děti a silnější rodiny.

Pro pedagogy a školy

- Odborná podpora.
- Prevence vyhoření.
- Snížení zátěže spojené s náročným chováním žáků → méně krizí, šikany, agrese.
- Silnější a spokojenější školy.

Pro společnost

- Vznikne ověřený model TDZ při SVP → podklad pro zajištění udržitelného fungování.
- Funkční systém podpory dětského duševního zdraví ve školách.
- Zvýšení kompetencí školy při řešení náročných situací v oblasti duševního zdraví žáků.
- Posílení prevence a včasné podpory a snížení nároků na kapacity a dostupnost vysoce specializované péče v oblasti duševního zdraví dětí a mladistvých.
- Úspora budoucích nákladů (zdravotní, sociální, justiční systém).

Cílem je proměna přístupu k dětskému duševnímu zdraví – od pozdní reakce k včasné, dostupné a mezioborově koordinované podpoře ve všech regionech ČR.

Co dělá TDZ →

Příběhy skutečné pomoci pro děti, rodiny i školy

„Mám toho moc...“ šeptá deváták a zvažuje, že si ublíží. Spolužačky volají o pomoc. TDZ přichází do školy, odhalí šikanu i složité rodinné zázemí. Žákovi se dostává odborné pomoci a situace se uklidňuje. Chlapec je přijat na střední školu a sebevražedné myšlenky mizí, léčba se pozvolna snižuje.

„Budu opakovat ročník. Táta vybuchne...“ bojí se dívka. TDZ provede krizovou intervenci, společně sestaví krizový plán a propojí dívku s psychologem. Probíhá poradenství pro dívku i rodinu, dlouhodobá úzkost se zmiňuje.

„Doma jsem pořád kritizovaný a někdy i ohrožený“, přiznává chlapec. Rodič žije s psychickou nemocí a nezvládá nároky výchovy. TDZ spolupracuje s OSPOD, podporuje rodiče a navazuje chlapce na psychologa i pedopsychiatra. Stav se stabilizuje a chlapec má bezpečnější prostředí.

„Nevím, kdo jsem... a ubližuju si“, přiznává chlapec, který je genderově pochybný a má náběh na PPP. Po doporučení z krizového centra ho dlouhodobě provází psycholog TDZ. Postupně se zlepšuje vztah k sobě, jídelníček i zvládání emocí; sebepoškozování ustupuje.

„Sáhla si na život...“ říká o mamince dívka. Krizové služby jsou plné, škola orientuje rodinu na TDZ. Následuje terapeutická podpora dívky v překlenovacím období, než je rodina přijata do krizového centra. Dívka má oporu a bezpečný prostor, aby mohla mluvit o těžké životní situaci.

„Doma se hádají a perou...“ říká chlapec. TDZ hlásí ohrožení na OSPOD, poskytuje poradenství rodičům a vybavuje rodinu i dítě krizovými kontakty. Dítě pokračuje u psychologa – úzkosti i potíže se soustředěním ve škole se postupně snižují.

„Syn odmítá chodit do školy...“ píše máma. TDZ mapuje situaci, zjišťuje, že matka sama bojuje s duševní poruchou a doma je nadměrný tlak na výkon. Malými krůčky, s podporou psychologa a speciálního pedagoga, se žák vrací do hodin.

„Dcera neposlouchá, utíká z domu“, popisuje maminka, zatížená nemocí; druhý rodič nejvíce zájem. TDZ koordinuje podporu a spolupracuje s OSPOD. Vzniká bezpečnostní a výchovný plán, který stabilizuje situaci.

„Doma je peklo“, říká máma o vztahu s dcerou. TDZ konzultuje s matkou i dívkou zvlášť, pak společně. Vztah se otevírá, klesá vzor a přibývá porozumění potřebám osob v pubertě. Obě pracují na vztahu s podporou TDZ.

„Rozvádíme se, děti se bojí soudu“, říkají rodiče. Nastává střídavá péče, jedno z dětí má vážné onemocnění. TDZ podporuje děti v náročném období a nabízí rodičům provázení a nástroje, jak situaci zvládnout citlivě.

„Syn s PAS (poruchou autistického spektra) nezvládá školu“, říká rodič. TDZ radí, jak dítě připravit na odchod z domu a deeskalovat afekty, zároveň podporuje školu. Docházka se stabilizuje a výbuchů ubývá.

„Jsme z Ukrajiny, syn má LMD (dětskou mozkovou obrnu), kam do školy?“ ptá se otec. TDZ poskytuje poradenství se zapojením ukrajinského koordinátora a napojuje rodinu na rehabilitace. Dítě nastupuje do běžné ZŠ s potřebnou podporou.